

بررسی رابطه رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی با مهارت‌های حرفه ای

قربان دوستار رزی^۱، صدرالدین ستاری^{۲*}

(۱) کارشناس ارشد، گروه علوم تربیتی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

(۲) دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

*نویسنده مسئول: sadraddin1356@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله ۱۴۰۱/۰۷/۰۷

تاریخ دریافت مقاله ۱۴۰۱/۰۶/۱۱

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی میزان رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی و تاثیر آن بر مهارت‌های حرفه ای معلمان با روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی انجام یافت. جامعه آماری شامل کلیه معلمان مدارس منطقه ارشق شهرستان مشگین شهر به تعداد ۳۰۴ نفر بود که نمونه ای به تعداد ۱۷۰ نفر بر اساس جدول کرجسی و مورگان و به روش تصادفی طبقه ای انتخاب گردید. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی (نیری، ۱۳۹۳) و مهارت‌های حرفه ای معلمان (فخاری اشرفی، ۱۳۹۲) بود که روایی صوری و محتوایی هر دو با استفاده از نظر متخصصان تایید و میزان پایایی بر اساس آلفای کرونباخ برای متغیر رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی ۰/۸۲ و مهارت های حرفه ای معلمان ۰/۷۹ بدست آمد. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از آزمونهای آماری تی دو گروه مستقل، تحلیل واریانس، همبستگی پیرسون و رگرسیون انجام گرفت. نتایج پژوهش حاکی از آن است که میزان رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی و ابعاد آن در حد قابل قبولی هستند، رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر مهارت‌های حرفه ای معلمان منطقه ارشق تاثیر مثبت معنی دار داشت.

کلید واژگان: آموزش ضمن خدمت مجازی، مهارت‌های حرفه ای، معلمان.

مقدمه

در انجام اصلاحات نقش دو سویه ای را بر عهده دارد؛ از یک سو موضوع اصلاحات آموزشی است و از سوی دیگر عامل اصلاحات آموزشی محسوب می شود. لذا، عمده ترین اهداف در آموزش معلمان عبارتند از: حرفه ای سازی، ظرفیت سازی معلمان برای آمادگی پذیرش مسئولیت های جدید برای مواجهه با تغییرات در برنامه های درسی و به روزرسانی دانش و مهارت حرفه ای معلمان برای تدریس متناسب با شرایط و روش های جدید تدریس. مهارت های حرفه ای معلم لازم ترین و ضروری ترین نیاز او در عصر حاضر است و هر نوع بی توجهی در به دست آوردن این مهارت ها صلاحیت و موجودیت حرفه ای معلم را زیر سؤال می برد و خط

ثروت ملی یک کشور و به عبارت بهتر سرمایه انسانی در قالب مهارت ها، سازمان ها و انگیزه هایشان ظاهر می شود. کارکنانی با مهارت‌های حرفه ای بالا قطعاً ثروتی ارزشمندتر برای سازمان ها و کل جامعه هستند. با توجه به اهمیت خاص سازمان های آموزشی در آینده جامعه کارایی و مهارت های حرفه ای معلمان ارزشی دوچندان دارد (فخاری اشرفی، ۱۳۹۲: ۱۴۷).

مفهوم ارتقای حرفه ای معلمان از اواسط قرن بیستم و با ضرورت اجرای اصلاحات در نظام های آموزشی بیش از پیش مطرح شد. در شکل گیری این مفهوم، یافته های پژوهشی و بررسی های مقایسه ای تأثیر زیادی داشته است. زیرا مطالعات و پژوهشها نشان می دهند که معلم

بطلان بر روی شایستگی های او می کشد (دادجو، ۱۳۹۵: ۱۸). موفقیت هر نظام آموزشی در حد تعیین کننده ای به دانش و مهارت های حرفه ای معلم بستگی دارد. از نظر برخی صاحب نظران شایستگی هر نظام به اندازه شایستگی معلمان آن است، از این رو، می توان گفت معلم، مهم ترین عضو نظام آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری، معیار اصلی نظام آموزشی است. لذا، جهان به سرعت دگرگون می شود و معلمان نیز باید مانند سایر گروه های حرفه ای با این واقعیت روبه رو شوند که آموزش های اولیه آنان در جهان امروز چندان مفید نخواهد بود و آنان باید در سراسر عمر خود دانش خود را روزآمد کنند. با بررسی و شناسایی وضعیت موجود معلمان از لحاظ مهارت های حرفه ای و عوامل تاثیرگذار بر آن، اطلاعات مفیدی در اختیار مدیران سازمان آموزش و پرورش قرار می گیرد تا آنها بتوانند در برنامه ریزی های آتی خود با لحاظ کردن این اطلاعات زمینه پویایی و ارتقا سیستم تعلیم و تربیت را فراهم آورند و موجبات تحقق بیش از پیش این اهداف را فراهم آورند (دانش پژوه، ۱۳۹۰: ۱۳۸).

آموزش ضمن خدمت معلمان عنصر بسیار مهم و کلیدی برای اجرای برنامه های نظام آموزشی کشور است که در پی تحقق اهدافی مانند: بالا بردن سطح دانش و مهارت شغلی، ایجاد تخصص های لازم متناسب با رشته آموزشی، بهبود روش های تدریس، ایجاد روحیه مطالعه و پژوهشگری و نوآوری، به روز درآوردن دانش و اطلاعات، ایجاد فرصت ها، زمینه های مناسب رشد جهت ارتقای شغلی و ایجاد زمینه لازم برای انطباق پذیری کارکنان متناسب با تغییرات می باشد تا بتوان به فواید های آموزشی شغلی دسترسی پیدا کرد. آموزش ضمن خدمت مجازی برای کارکنان از آن جهت دارای اهمیت است که غالباً در سازمان های مختلف، کارکنان برای شرکت در آموزش های گوناگون ناگزیر از ترک محل خدمت خود می باشند و این امر مشکلات جدی را برای انجام امور و وظایف سازمانی بوجود می

آورد و می تواند رضایت آنها را از آموزش های سازمانی برآورده سازد. علاوه بر این، امکانات آموزشی موجود برای تحت پوشش قرار دادن تمام کارکنان کافی نیست و تنگناهای مالی و اداری و کالبدی به شدت آموزش ضمن خدمت کارکنان و توسعه و گسترش آن را تحت الشعاع قرار می دهد (یزدانی، ۱۳۹۳: ۱۰۲).

اقدام به آموزش از راه دور مجازی در عصری که نیاز انسان به آموختن بیشتر شده است، قبل از هر چیز احترام به انسانیت و کمال جویی او برخاسته از محوریت انسان در تمدن سازی است. آموزش از راه دور در راستای پیشرفت خود با بهره گیری از فناوری اطلاعاتی و آموزشی در قالب شبکه جهانی اینترنت و قابلیت وب جهان گستر به حدی از تکامل رسیده که کلاس های اینترنتی و دانشگاه های مجازی به عنوان جایگزین های مناسب برای کلاس های عادی مدارس و دانشگاه های سنتی در نظر گرفته شده است و روز به روز ضرورت خود را اثبات می نماید. بنابراین لزوم پرداختن به این مسئله و زمینه یابی و مطالعه نگرش آن بیش از پیش احساس می شود. این نحوه آموزشی با شرایطی که برای آن ذکر شد همچنین می تواند رضایت و افزایش مهارت ها را نیز به دنبال داشته باشد (حکیم زاده، ملکی پور و قاسم پور، ۱۳۹۴: ۴۱).

آموزش ضمن خدمت مجازی عبارت است از آموزشی که در جهت بهبود نظامدار و مداوم مستخدمین از نظر دانش، مهارت و رفتارهایی که به رفاه آنها و سازمان محل خدمتشان کمک نماید و سبب افزایش کارایی در شغل فعلی و کسب شرایط بهتر برای احراز مقامات بالاتر گردد. منظور از آموزش از راه دور مجازی، رضایت از تاثیرات آموزشی، رضایت از محتویات آموزشی و رضایت از امکانات آموزش ضمن خدمت مجازی می باشد (فتاحی، ۱۳۹۳: ۲۲).

آموزش ضمن خدمت مجازی اگر بتواند رضایت معلمان را در زمینه های تاثیرات، محتویات و امکانات آموزشی به دنبال داشته باشد، می تواند در نهایت قابلیت

ها و مهارت‌های آنان را با استفاده از آموزش و یادگیری افزایش دهد و مولفه‌هایی از قبیل نحوه صحیح و کارآمد تدریس، نحوه استفاده کارآمدتر از تکنولوژی‌های آموزشی و نحوه درست طراحی آموزشی و ارزشیابی آموزشی را که از مولفه‌های مهم مهارت معلمی می‌باشد را به آنها آموزش بدهد (عباسیان، ۱۳۹۴: ۴۷).

مهارت‌های حرفه‌ای قابلیت‌هایی است که با اطمینان معین و صرف حداقل انرژی یا زمان کاری، اهداف شغلی و حرفه‌ای به نتیجه برسد. به چندین مشخصه در این تعریف باید توجه داشت. اول آنکه کار باید به هدف مورد نظر برسد مانند کامل کردن و به نتیجه رساندن یک هدف شغلی. دوم اینکه ماهر بودن به این معنی است که اجراءکننده باید اطمینان زیادی به دستیابی به هدف مورد نظر داشته باشد. برای ماهر بودن باید بتوانید با اطمینان بالایی مهارت را نشان داد، بدون اینکه شانس در آن نقشی عمده و اصلی داشته باشد. سوم اینکه به طور اخص یکی از شاخص‌های عمده بسیاری از مهارت‌های حرفه‌ای اجراء آن مهارت با صرف حداقل انرژی است. بطور کلی مهارت‌های حرفه‌ای عبارت است از توانایی هماهنگ کردن و وحدت همه فعالیت‌های سازمان جهت رسیدن به اهداف حرفه‌ای، توانایی به کار بردن ابزار، شیوه‌ها و دانش مورد نیاز برای اجرای یک زمینه تخصصی. کارکنان باید مهارت‌های شغلی جدید را کسب کنند در غیر این صورت با مشکل مواجه خواهند شد. منابع انسانی به مهارت‌هایی نیاز دارند که در هدایت و کنترل عملکرد افراد موثر باشد. بدون شک بدون وجود مهارت‌های حرفه‌ای لازم، رسیدن به اهداف حرفه‌ای آن هم با صرف حداقل انرژی یا زمان کاری، دور از انتظار است (نادری، ۱۳۸۹: ۱۲).

معلمان با توجه به اهمیتی که برای شغل آنها در کلیت جامعه و نیز در درون سازمان‌های آموزشی ذکر شد، بدون داشتن مهارت‌های حرفه‌ای قادر به انجام وظیفه خود را بطور کامل انجام دهند و آن را به نتیجه برسانند. اگر معلمان در سازمان‌های آموزشی توانایی هماهنگ

کردن و وحدت همه فعالیت‌های سازمان جهت رسیدن به اهداف حرفه‌ای را نداشته باشند، اگر توانایی به کار بردن ابزار، شیوه‌ها و دانش مورد نیاز برای اجرای یک زمینه تخصصی را دارا نباشند، بدون شک سازمان و در نهایت کلیه جامعه آسیب‌های آن را باید تحمل بکند. لذا یافتن راهکارها و متغیرهایی که در نهایت بتواند مهارت‌های حرفه‌ای معلمان را افزایش دهد دارای اهمیت بسزایی است. آموزش‌های ضمن خدمت مجازی در حالتی که بتواند رضایت معلمان را فراهم سازد، می‌تواند گامی بسیار مثبت در جهت آموزش و افزایش مهارت‌های کاری معلمان باشد (دادجو، ۱۳۹۵: ۱۴).

در ادامه به نتایج برخی از پژوهش‌های مرتبط اشاره می‌گردد:

عباسیان (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «اثر بخشی آموزش ضمن خدمت مجازی در بهبود عملکرد شغلی از دیدگاه دبیران متوسطه دوره اول منطقه پنج شهر تهران بر اساس مدل ارزشیابی کرک پاتریک» نتیجه گرفته بود که دبیران شرکت‌کننده در دوره‌های آموزش ضمن خدمت مجازی واکنش مطلوب و مثبتی نسبت به ابعاد مختلف از جمله: اهداف، روش، فضا و ... ندارند. همچنین بیانگر این واقعیت بود که از دیدگاه دبیران، دوره‌های برگزار شده در افزایش میزان دانش شغلی و همین‌طور بهبود رفتار شغلی، تأثیر مطلوب نداشته‌اند. در کل می‌توان گفت که از دیدگاه دبیران دوره‌های برگزار شده نقش مثبت و مطلوبی در ارتقای عملکرد شغلی آنان نداشت.

حکیم زاده و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «بررسی وضعیت دوره‌های مجازی آموزش ضمن خدمت فرهنگیان - مطالعه موردی: فرهنگیان منطقه دهلران» نتیجه گرفته بود که عدم تدارک زیرساخت‌ها و امکانات لازم جهت اثربخشی دوره‌های آموزش مجازی، و عدم اثربخشی دوره‌های آموزش مجازی نسبت به دوره‌های حضوری از چالش‌های موجود است. هم‌چنین، هم‌خوانی دوره‌های آموزشی با نیازهای فرهنگیان و کسب مهارت‌های لازم برای استفاده اثربخش دوره

می توان به این نتیجه رسید که دبیران نگرش مثبتی نسبت به نحوه اجرا دوره های مجازی و کیفیت آن داشتند.

فخاری اشرفی (۱۳۹۲) در تحقیقی تحت عنوان «تأثیر مهارت های اینترنتی بر مهارت های حرفه ای معلمان دوره متوسطه استان مازندران» به این نتیجه رسید که مهارت اینترنتی و حرفه ای معلمان در حد متوسط می باشد. هم چنین، آزمون تحلیل واریانس و آزمون تعقیبی شفه نشان دادند که هرچه میزان مهارت اینترنتی معلمان بیشتر باشد، مهارت های حرفه ای آنان بهتر است. میزان مهارت های حرفه ای معلمان در مؤلفه های تکنولوژی آموزشی با ۷۷/۱۹ درصد و طراحی آموزشی با ۶۳/۳۵ درصد، روش تدریس با ۵۷/۷۷ درصد و ارزش یابی تحصیلی با ۵۹/۷۰ درصد به ترتیب بیشترین میزان مهارت را به خود اختصاص داده اند.

نادری (۱۳۸۹) در تحقیق خود با عنوان «بررسی و مقایسه مهارت های حرفه ای معلمان دروس علوم پایه و علوم انسانی دوره راهنمایی شهرستان بهشهر به منظور ارائه روش های ارتقای کیفی این مهارت ها» به این نتیجه رسید که میزان آگاهی معلمان از مهارت های حرفه ای در دروس علوم پایه و علوم انسانی متفاوت است. این نتیجه درباره ۴ مؤلفه مهارت های حرفه ای معلمان نیز به دست آمده است که نتایج جدول آزمون توکی، شفه نشان می دهد که مؤلفه روش تدریس، بیشترین میزان آگاهی و سپس طراحی آموزشی و ارزشیابی و در آخر تکنولوژی آموزشی کمترین میزان را دارا بوده است.

نتایج تحقیق منصوری (۱۳۸۹) با عنوان «بررسی میزان صلاحیت های حرفه ای معلمان دوره ی متوسطه ی استان مازندران بر اساس دیدگاه سازنده گرایی» نشان داد که معلمان از صلاحیت های حرفه ای سازنده گرایی برخوردارند و بین مؤلفه های سازنده گرایی نیز همبستگی مثبت وجود دارد.

دانش پژوه و فرزاد (۱۳۸۵) در «ارزشیابی از مهارت های حرفه ای معلمان دوره ی ابتدایی» در سطح شهر تهران به این نتیجه دست یافت که: معلمان مورد مطالعه

های آموزش مجازی ضمن خدمت را می توان به دیده فرصت نگریست.

فتاحی (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان «بررسی میزان موفقیت آموزشهای مجازی ضمن خدمت در ارتقاء سطح مهارتهای مدیران و معاونین حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش» نتیجه گرفت که به نظر مدیران و معاونین حوزه ستادی وزارت آموزش و پرورش برگزاری دوره های آموزش مجازی ضمن خدمت به میزان زیادی بر ارتقاء مهارتهای مدیران و معاونین تأثیرگذار است. برگزاری دوره های آموزش مجازی ضمن خدمت به میزان زیادی بر ارتقاء هر یک از مهارتهای ارتباطی و مهارتهای اساسی و مهارتهای انسانی و مهارتهای ادراکی و مهارتهای فنی مدیران و معاونین تأثیرگذار است اما بیشترین میزان میانگین در بین مؤلفه ها به مؤلفه مهارتهای اساسی و کمترین میزان آن نیز مؤلفه مهارتهای انسانی تعلق دارد.

نیری (۱۳۹۳) در تحقیق «بررسی میزان رضایت از آموزش ضمن خدمت به شیوه مجازی و تاثیر آن بر بهره وری سازمان صدا و سیما» نتیجه گرفته بود که با افزایش رضایت کارکنان از آموزش ضمن خدمت به شیوه مجازی میزان توانایی، درک و شناخت شغل، حمایت سازمانی، انگیزش، بازخورد، اعتبار، سازگاری و بهره وری کارکنان بالاتر می رود.

یزدانی (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان «سنجش اثربخشی نظام آموزش مجازی ضمن خدمت فرهنگیان» نتیجه گرفته بود که نظام آموزش مجازی در هر یک از مؤلفه ها (کیفیت پشتیبانی، کیفیت محتوا، دسترسی پذیری و فن آوری) و نیز در کل، اثربخشی بالا و مناسبی ندارد.

مژگان (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان «بررسی تاثیر آموزش مجازی دروس عقیدتی ضمن خدمت فرهنگیان بر نگرش و دانش دینی دبیران متوسطه» نتیجه گرفته بود که دوره های آموزش مجازی بر دانش عقیدتی دبیران موثر نمی باشند ولی از پاسخ دبیران به سوالات نگرشی

بر توسعه مهارت های حرفه ای آنان، نشان داده است که برای توسعه مهارت های حرفه ای آگاهی از روش های تدریس در یک مدل آموزشی طراحی شده بسیار مهم و ضروری است و دانشجویان طرح معلمی باید بتوانند از ابزار و وسایل آموزشی و کمک آموزشی استفاده کنند. همچنین، یافته ها، آموزش های قبل از خدمت و ضمن خدمت را در توسعه مهارت های حرفه ای معلمان بسیار موثر نشان داده است.

پژوهش ریچارسون^۵ (۲۰۱۲) که با استفاده از روش آماری تحلیل عاملی و تحلیل عامل اکتشافی انجام شده است، نیز بیانگر آن است که ویژگی های آموزشی و مهارتی استادان پایین می باشد. از دیدگاه دانشجویان، یک استاد باید مهارت های آموزشی حرفه ای به ویژه استفاده از تکنولوژی آموزشی و وسایل کمک آموزشی و اهداف آموزشی و کاربرد درست ارزیابی را آگاهی داشته باشد.

فلک هامر و وایز^۶ (۲۰۱۱) در پژوهشی تحت عنوان نقش مدرسان در تسهیل فعالیت های دانشجویی آنلاین به این نتایج دست یافتند که نه تنها استفاده از این سیستم های مجازی آموزش رابطه بین مدرس و دانشجو را بهبود می بخشد، بلکه باعث گسترش فعالیت دانشجویان می گردد که سیستم آموزشی تیمی در تسهیل فعالیت های دانشجویی در محیط آنلاین بسیار مهم است (به نقل از مژگان، ۱۳۹۲). لیائو^۷ و همکاران (۲۰۰۸) در تحقیقی با موضوع رابطه آموزش های ضمن خدمت با رفتارهای کناره گیرانه کارکنان نهادهای آموزشی به این نتیجه رسیده بودند که آموزش های ضمن خدمت و مولفه های آن بر رفتارهای کناره گیرانه کارکنان نهادهای آموزشی تاثیر منفی دارند و رفتارهای کناره گیرانه را در نزد آنها کاهش می دهد (به نقل از عباسیان، ۱۳۹۴).

در پژوهشی که توسط سنترا (۲۰۰۷) در ۲۶۰۰ دانشگاه و موسسات آموزش عالی آمریکا در مورد راهبردهای ارتقای و توسعه صلاحیت های علمی و حرفه ای اعضای

برخلاف آن که در کلیات تدریس از مهارت نسبی برخوردارند، اما در اجزای مهم تدریس با برخی نارسایی های جدی مواجه اند. نتایج این تحقیق نشان داد که مهارت های معلمان دوره ابتدایی از دید معلمان، مدیران و مشاهده گران از حداقل ملاک تعیین شده بالاتر است اما میانگین مهارت های اختصاصی (ویژه هر درس) آنان با حد متوسط ملاک، تفاوت چندانی ندارد. و به طور کلی، روش تدریس معلمان بیشتر معلم محور است تا دانش آموز محور. آنان بیشتر از فنون سخنرانی و آموزش یک طرفه استفاده می کنند و نارسایی های زیادی در روش تدریس شان وجود دارد. سابقه ی تدریس و شرایط و امکانات فیزیکی کلاس درس از عوامل تاثیرگذار در موفقیت معلمان می باشد.

کراپلی^۱ (۲۰۱۵) در تحقیق خود با موضوع بررسی اثرات مهارت های حرفه ای معلمان به این نتیجه رسیده بود که؛ معلمانی که مهارت های حرفه ای کافی ندارند در نهایت توانایی های اندکی جهت اداره کلاس و راهنمایی دانش آموزان دارند و نیز در استفاده از ابزارهای آموزشی ناکارآمد هستند (به نقل از؛ دادجو، ۱۳۹۵).

گود و برافی^۲ (۲۰۱۴) در تحقیقی با موضوع بررسی سرمایه اجتماعی و روانشناختی معلمان و تاثیرات آن بر مهارت های تدریس در آنها، به این نتیجه رسیده بودند که سرمایه اجتماعی و روانشناختی بالا در معلمان می تواند عاملی تاثیرگذار بر مهارت های تدریس در آنها باشد (به نقل از دادجو، ۱۳۹۵). سونر و رابرت^۳ (۲۰۱۳) در تحقیقی با موضوع بررسی تاثیرات آموزش های ضمن خدمت در سازمان ها به این نتیجه رسیده بودند که؛ آموزش های ضمن خدمت منظم و متوالی بر رفتارهای کاری و عملکرد کارکنان در سازمان ها تاثیرات مثبت معنی دار داشت (به نقل از عباسیان، ۱۳۹۴).

یافته های پژوهشی ساکا^۴ (۲۰۱۳) با عنوان دیدگاه دانشجویان طرح معلمی در مورد تأثیر تمرین مدرسه ای

^۵ -Richadsoon

^۶ -Fleck Hammer & Wise

^۷ - Liao

^۱ - Cropley

^۲ - Goud and Braphy

^۳ - Suner and Robert

^۴ -Saka

۵- آیا مهارت های حرفه ای معلمان بر حسب جنسیت و گروه های سنی متفاوت است؟

روش شناسی

تحقیق حاضر از نظر نحوه گردآوری اطلاعات توصیفی - همبستگی است و از نظر هدف تحقیق، تحقیق کاربردی می باشد. تحقیق حاضر از لحاظ زمانی به صورت مقطعی می باشد که در سال ۱۳۹۷ انجام گرفته است؛ و از نظر قلمرو مکانی نیز شامل مدارس منطقه ارشق شهرستان مشگین شهر استان اردبیل می باشد.

جامعه آماری تحقیق شامل کلیه معلمان مدارس منطقه ارشق (کلیه مقاطع تحصیلی) می باشد که تعداد آنها برابر ۳۰۴ نفر (۱۲۲ نفر معلم زن و ۱۸۲ نفر معلم مرد) می باشد. برای تعیین حجم نمونه معلمان از جدول نمونه گیری کرجسی و مورگان استفاده شد و تعداد نمونه برابر ۱۷۰ نفر (۶۸ نفر معلم زن و ۱۰۲ نفر معلم مرد) بدست آمد که با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای بر حسب جنسیت (زن و مرد) انتخاب می شوند.

برای سنجش رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی از پرسشنامه محقق ساخته (با استفاده از پرسشنامه به کار رفته توسط نیری (۱۳۹۳) استفاده شد که دارای چهار بُعد می باشد. رضایت از تأثیرات آموزش ضمن خدمت مجازی، رضایت از محتویات آموزش ضمن خدمت مجازی و رضایت از امکانات آموزش ضمن خدمت مجازی (نیری، ۱۳۹۳) و برای سنجش مهارت های حرفه ای معلمان از پرسشنامه استاندارد مهارت های حرفه ای معلمان استفاده شد که دارای چهار بُعد می باشد؛ روش تدریس، تکنولوژی آموزشی، طراحی آموزشی و ارزشیابی (فخاری اشرفی، ۱۳۹۲).

پژوهش حاضر پس از تکمیل پرسشنامه، داده های گردآوری شده، بر اساس مقیاس های اندازه گیری متغیرها کدگذاری شده و با نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شد. برای تحلیل داده های تحقیق از آزمون های آماری T دو

هیات علمی انجام گرفت، انواع راهبردهای توسعه حرفه ای اعضای هیات علمی در چهار گروه سازماندهی گردید:

- ۱- راهبردهایی که مستلزم مشارکت و فعالیت همه جانبه اعضای هیات علمی باشد.
- ۲- راهبردهایی که بر روشهای تدریس تاکید دارند.
- ۳- راهبردهایی که مبتنی بر روشهای سنتی است.
- ۴- راهبردهایی که بر ارزشیابی و تحلیل تاکید دارند (به نقل از دادجو، ۱۳۹۵).

با نتایج تحقیقات مارکز^۱ (۲۰۰۶) درباره بررسی عوامل موثر بر ویژگیهای استادان مطلوب مشخص شد که عوامل آموزشی و سواد اطلاعاتی استادان یکی از مهم ترین عوامل موثر بر ویژگیهای حرفه ای استادان تأثیر دارد.

در این تحقیق سعی بر آن است تا به بررسی رضایت معلمان و ابعاد آن از جمله رضایت از تأثیراتی که آموزش ضمن خدمت مجازی می توان داشته باشد، رضایت از محتویات آموزش ضمن خدمت مجازی و همچنین رضایت از امکانات آموزش ضمن خدمت مجازی و تأثیرات آن بر مهارت های حرفه ای معلمان (شامل مهارت در روش تدریس، مهارت در به کارگیری تکنولوژی آموزشی و همچنین مهارت در طراحی آموزشی و ارزشیابی)، منطقه ارشق پرداخته شود و مشخص گردد که رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر مهارت های حرفه ای معلمان داشته تأثیر دارد. که در راستای این سوال اصلی تحقیق، سوالات فرعی زیر مدنظر این تحقیق بود:

۱- میزان رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی چقدر است؟

۲- آیا رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی با مهارت های حرفه ای معلمان منطقه ارشق رابطه دارد؟

۴- آیا رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر حسب زن و مرد متفاوت است؟

^۱.Markes

۴۰ سال سن دارند. در رابطه با مقطع تحصیلی ۰/۶ درصد تحصیلات دکتری دارند و ۶۸/۸ درصد نیز با بیشترین فراوانی، لیسانس هستند. در رابطه با سابقه کار مشاهده شد که ۱۳/۵ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی کمتر از ۵ سال سابقه کار دارند و ۲۷/۱ درصد نیز با بیشترین فراوانی ۱۱ تا ۱۵ سال و یا بیش از ۲۰ سال سابقه دارند.

سوال اول: میزان رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی چقدر است؟

گروه مستقل، تحلیل واریانس و همبستگی پیرسون استفاده شد.

یافته ها

از بین معلمان نمونه آماری ۱۰۲ نفر (۶۰ درصد) مرد و ۶۸ نفر (۴۰ درصد) زن بودند. در رابطه با سن معلمان ۴/۱ درصد پاسخگویان با کمترین فراوانی بالای ۵۰ سال سن دارند و ۴۴/۱ درصد با بیشترین فراوانی ۳۱ تا

جدول ۱- نتایج آزمون T تک نمونه ای برای مشخص کردن وضعیت رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی

معیار مقایسه=۳						
متغیر	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین
رضایت از تاثیرات	۳/۲۵	۱/۰۲	۳/۳۰	۱۶۹	۰/۰۰۱	۰/۲۵
رضایت از محتویات	۳/۲۹	۰/۸۶	۴/۴۳	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۲۹
رضایت از امکانات	۳/۳۲	۰/۸۱	۵/۱۳	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۳۲
رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی	۳/۲۹	۰/۷۸	۴/۸۶	۱۶۹	۰/۰۰۰	۰/۲۹

است و این نشان می دهد که رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی در وضعیت بالاتر از میانگین قرار دارد.

سوال دوم: آیا رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی با مهارت‌های حرفه ای معلمان منطقه ارسق رابطه دارد؟

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان گفت که تفاوت معنی داری بین میانگین رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی و ابعاد آن با میانگین نظری یا معیار مقایسه (۳) از ۵) وجود دارد و رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی و ابعاد آن شامل رضایت از تاثیرات، رضایت از تاثیرات و رضایت از امکانات بیشتر از میانگین نظری

جدول ۲- خلاصه مدل رگرسیون تاثیر رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی بر مهارت‌های حرفه ای معلمان

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده
۰/۲۰	۰/۰۴	۰/۰۳

حرفه ای معلمان برابر ۰/۲۰ و ضریب تعیین برابر ۰/۰۴ است.

طبق نتایج جدول ضریب همبستگی بین رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی با مهارت‌های

جدول ۳- تحلیل واریانس برای رگرسیون تک متغیره

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری
رگرسیون	۱/۸۵	۱	۱/۸۵		
اختلاف	۴۰/۶۰	۱۶۸	۰/۲۴	۷/۶۷	۰/۰۰۶
کل	۲۴/۴۶	۱۶۹			

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان گفت که متغیر مستقل توان پیش بینی متغیر وابسته را دارد.

جدول ۴- نتایج ضریب رگرسیون تک متغیره تاثیر رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی بر مهارت های حرفه ای معلمان

P	T	ضرایب استاندارد		متغیر پیش بین
		BETA	SE	
۰/۰۰۰	۲۲/۰۸		۰/۱۶	مقدار ثابت
۰/۰۰۶	۲/۷۷	۰/۲۰	۰/۰۴	رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی

تغییرات مهارت های حرفه ای معلمان را پیش بینی می کند.
سوال سوم: آیا رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر حسب زن و مرد متفاوت است؟
 طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان گفت که رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی بر مهارت های حرفه ای معلمان تاثیر مثبت معنی داری دارد. همچنین ضریب بتا نشان می دهد که رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی ۰/۲۰

جدول ۵- نتایج آزمون t با دو گروه مستقل جهت تعیین اختلاف میانگین رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر حسب جنسیت

جنسیت	تعداد نمونه	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معنی داری
مرد	۱۰۲	۳/۲۵	۰/۸۷	-۰/۸۰	۱۶۸	۰/۴۲
زن	۶۸	۳/۳۵	۰/۶۰			

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیشتر از ۰/۰۵ است بنابراین می توان گفت که بین رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر حسب جنسیت تفاوت معنی داری وجود ندارد.

جدول شماره ۶- نتایج آزمون t با دو گروه مستقل جهت تعیین اختلاف میانگین مهارت های حرفه ای معلمان بر حسب جنسیت

جنسیت	تعداد نمونه	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معنی داری
مرد	۱۰۲	۴/۰۵	۰/۴۹	-۰/۲۶	۱۶۸	۰/۷۸
زن	۶۸	۴/۰۷	۰/۵۱			

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیشتر از ۰/۰۵ است بنابراین می توان گفت که بین مهارت های حرفه ای معلمان بر حسب جنسیت تفاوت معنی داری وجود ندارد.

جدول ۷- نتایج آزمون تحلیل واریانس یکطرفه جهت تعیین معنی داری اختلاف میانگین مهارت های حرفه ای معلمان بر حسب گروه های سنی

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معنی داری
بین گروهی	۰/۲۵	۳	۰/۰۸		
درون گروهی	۴۲/۲۰	۱۶۶	۰/۲۵	۰/۳۳	۰/۷۹
جمع	۴۲/۴۶	۱۶۹			

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان گفت که بین مهارت های حرفه ای معلمان بر حسب سن تفاوت معنی داری وجود ندارد.

همچنین یافته های سؤال دوم تحقیق حاکی از آن است که رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی با مهارت‌های حرفه ای معلمان رابطه مثبت معنی داری دارد. همچنین ضریب بتا نشان می دهد که رضایت از آموزش ضمن خدمت مجازی ۰/۲۰ تغییرات مهارت‌های حرفه ای معلمان را پیش بینی می کند. در تبیین نتیجه این سوال می توان گفت که رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر مهارت‌های حرفه ای معلمان منطقه ارشق تاثیر مثبت معنی دار دارد. مدیران و برنامه ریزان مدارس منطقه ارشق می توانند از طریق تاثیر دادن دوره ها در ارتقای رتبه و طبقه شغلی همکاران، ارتقای شبکه اینترنتی و تجهیز مدارس به اینترنت پرسرعت در جهت پاسخ دهی و دسترسی آسان و سریع همکاران به دوره های ضمن خدمت در نظر گرفتن دوره های زیارتی برای همکاران، در نظر گرفتن پاداش برای دوره های آموزشی ضمن خدمت، انتخاب مدرسین دوره های آموزش ضمن خدمت از بین همکاران که بیشترین دوره و بالاترین امتیاز را در دوره کسب کرده اند، برگزاری تخصصی دوره های بیشتر و متناسب سازی دوره های آموزشی با

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان گفت که بین مهارت های حرفه ای معلمان بر حسب سن تفاوت معنی داری وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

تحقیق حاضر با هدف بررسی میزان رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی و تاثیر آن بر مهارت‌های حرفه ای معلمان منطقه ارشق شهرستان مشگین شهر انجام گردید. نتایج بدست آمده حاکی از این است که رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی در وضعیت بالاتر از میانگین قرار دارد و نیز رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر مهارت‌های حرفه ای معلمان منطقه ارشق تاثیر دارد.

یافته های سؤال اول تحقیق نشان می دهد نشان می دهد که رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی در وضعیت بالاتر از میانگین قرار دارد. در تبیین نتیجه این سوال می توان گفت که؛ میزان رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی و ابعاد آن شامل رضایت از تاثیرات و رضایت از امکانات در حد خوب و قابل قبولی است. نتایج این سوال با تحقیقات عباسیان (۱۳۹۴)، نیری (۱۳۹۳)، فخاری اشرفی (۱۳۹۲) و ساکا

تحقیق حاضر در بین معلمان منطقه ارشق شهرستان مشگین شهر انجام گردیده بنابراین تعمیم نتایج به سایر مناطق آموزش و پرورش دارای محدودیتهایی است. از دیگر محدودیتهای می توان به استفاده صرف از ابزار پرسشنامه خودگزارش دهی به عنوان ابزار گردآوری اطلاعات و عدم کنترل محقق بر حالات روحی و روانی پاسخ دهندگان در تکمیل پرسشنامه اشاره نمود.

منابع

حکیم زاده، رضوان؛ ملکی پور، احمد؛ ملکی پور، موسی و قاسم پور، عرفانه. (۱۳۹۴). بررسی وضعیت دوره های مجازی آموزش ضمن خدمت فرهنگیان - مطالعه موردی: فرهنگیان منطقه دهلران، فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۵(۴): ۵۰-۳۵ دادجو، ویدا. (۱۳۹۵)، رابطه هوش هیجانی با مهارت های شغلی و اثر بخشی مدیران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

دانش پژوه، زهرا. (۱۳۹۰). ارزشیابی مهارت های حرفه ای معلمان علوم و ریاضی در دوره راهنمایی و رایبه روش های ارتقای کیفی آن. نوآوری های آموزشی، ۲(۶): ۱۴۲-۱۳۰.

دانش پژوه، زهرا و فرزاد، ولی... (۱۳۸۵). ارزشیابی مهارتهای حرفه ای معلمان دوره ابتدایی. نوآوری های آموزشی، ۵(۱۸): ۱۷۰-۱۳۵.

عباسیان، عباس. (۱۳۹۴). اثربخشی آموزش ضمن خدمت مجازی در بهبود عملکرد شغلی از دیدگاه دبیران متوسطه دوره اول منطقه پنج شهر تهران بر اساس مدل ارزشیابی کرک پاتریک، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده علوم اجتماعی.

فتاحی، فرزانه. (۱۳۹۳). بررسی میزان موفقیت آموزشهای مجازی ضمن خدمت در ارتقاء سطح مهارتهای مدیران و معاونین حوزه ستادی وزارت

دوره های ضمن خدمت، مهارت های حرفه ای معلمان را بهبود بخشند. نتایج این سوال با تحقیقات حکیم زاده و همکاران (۱۳۹۴)، فتاحی (۱۳۹۳) و کراپلی (۲۰۱۵) همسو است.

یافته های سوال سوم تحقیق نشان می دهد که بین رضایت معلمان از آموزش ضمن خدمت مجازی بر حسب جنسیت تفاوت معنی داری وجود ندارد. نتایج این سوال با تحقیقات حکیم زاده و همکاران (۱۳۹۴) و کراپلی (۲۰۱۵) دارای همسویی بود. با توجه به این یافته تحقیق پیشنهاد می گردد در برگزاری دوره های ضمن خدمت مجازی به متغیر جنسیت به عنوان ملاک مدنظر قرار نگیرد.

همچنین یافته های سوال چهارم تحقیق نشان می دهد بین مهارت های حرفه ای معلمان بر حسب جنسیت و گروههای سنی تفاوت معنی داری وجود ندارد و همچنین با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیشتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می توان گفت بین مهارت های حرفه ای معلمان بر حسب سن تفاوت معنی داری وجود ندارد. نتایج این سوال با تحقیقات فخاری اشرفی (۱۳۹۲) و ساکا (۲۰۱۳) دارای همسویی بود. با توجه به این یافته تحقیق پیشنهاد میگردد در برنامه ریزی برای ارتقای مهارتهای حرفه ای معلمان در دوره های ضمن خدمت نباید متغیرهای جنسیت و سن معلمان به عنوان ملاک مدنظر قرار گیرد.

مدیران و برنامه ریزان مدارس می توانند با استفاده از آموزش ضمن خدمت مجازی و مورد استفاده قرار دادن مواد آموزشی متناسب با نوع آموزش، افزایش کیفیت مواد آموزشی، افزایش وضوح منابع ارائه شده در آموزش ضمن خدمت مجازی، متناسب کردن هرچه بیشتر مواد آموزشی با اهداف برنامه های آموزشی و به روز و کاربردی کردن سرفصل های تدریسی در آموزش ضمن خدمت مجازی در نهایت مهارتهای حرفه ای آنان را بهبود بخشند.

engagement. Wrest Point, Hobart Tasmania Australia. Proceedings ascilite 2011 Hobart: Concise Paper.

markers, A. (2006). Identifying master characteristic: the journal of psychology, 3(7), pp. 22-36.

Richardson, K. C. & Yan, W. (2012). Urban school teacher, self- efficacy beliefs and practices, innovation practices, and related factors in integrating technology in proceedings of society. For Information Technology and Teacher Education International Conference, pp. 1073-1076.

Saka, A. Z., & Saka, A. (2013). Student teachers, Views about effects of school practice on development of their professional skills. the journal of Procedia School and Behavioral Sciences, 1(1), 1597-1604.

Tong, L. F. & Han, Y. B. (2003). Applying TQM philosophy to the teaching and learning process. in Learning for an Unknown Future, Proceedings of the 26th HERDSA Annual Conference, 6-9 July 2003, Christchurch, New Zealand.

آموزش و پرورش، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده تربیتی و روانشناسی.

فخاری اشرفی، غلامعلی. (۱۳۹۲). عنوان تأثیر مهارت های اینترنتی بر مهارت های حرفه ای معلمان دوره متوسطه استان مازندران، فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۳(۲): ۱۶۰-۱۴۵.

مژگان، فهیمه. (۱۳۹۲). بررسی تاثیر آموزش مجازی دروس عقیدتی ضمن خدمت فرهنگیان بر نگرش و دانش دینی دبیران متوسطه، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده تربیتی و روانشناسی.

منصوری، سیروس. (۱۳۸۹). بررسی میزان صلاحیتهای حرفه ای معلمان دوره متوسطه استان مازندران، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت، دانشگاه مازندران.

نادری، عزت ا. .... (۱۳۸۹). بررسی و مقایسه مهارت های حرفه ای معلمان دروس علوم پایه و علوم انسانی دوره راهنمایی شهرستان بهشهر به منظور ارائه روش های ارتقای کیفی این مهارت ها، تحقیقات مدیریت آموزشی، ۲(۲): ۲۰-۱.

نیری، امیررضا. (۱۳۹۳). بررسی میزان رضایت از آموزش ضمن خدمت به شیوه مجازی و تاثیر آن بر بهره وری سازمان صدا و سیما، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

یزدانی، فریدون. (۱۳۹۳). سنجش اثربخشی نظام آموزش مجازی ضمن خدمت فرهنگیان، فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۵(۲): ۱۲۲-۹۷.

Fleckhammer, L., & Wise, L. (2011). The role of tutors in facilitating online student engagement. Wrest Point, Hobart Tasmania Australia. Proceedings ascilite 2011 Hobart: Concise Paper.

Fleckhammer, L., & Wise, L. (2011). The role of tutors in facilitating online student

---

Quarterly Journal of Educational Psychology
Islamic Azad University Tonekabon Branch
Vol. 12, No. 2, summer 2021, No 46

Journal of Educational
Psychology

Examining the Relationship between Teachers' Satisfaction of Virtual In-Service Training with Professional Skills

Ghorban Doustdar Razi¹, Sadraddin Sattari^{2*}

- 1) M.A. Department of Educational sciences, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran
- 2) Associate Prof, Department of Educational sciences, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran

---

Abstract

The aim of this research was to investigate the level of teachers' satisfaction with virtual in-service training and its effect on the professional skills by descriptive-correlational research method. The statistical population of this research includes all teachers 304 members in Arshaq School's region of Meshginshahr city that a sample of 170 people was selected based on krejsi & Morgan sampling table and stratified random sampling method. The instruments was questionnaire of satisfaction with virtual service and teachers' professional skills that both formal and content validity were confirmed using the opinion of experts and its reliability based on Cronbach's alpha for the variable of satisfaction with virtual in-service training is 0.82 and professional skills of teachers is 0.79. The collected data were analyzed using independent t-test, analysis of variance, Pearson correlation and regression. The results indicate teachers' satisfaction with virtual in-service education and its dimensions are acceptable, teachers' satisfaction with in-service virtual education effects had a significant positive effect on the professional skills of teachers in Arshaq region.

Key words: in-service training, professional skills, teachers.
